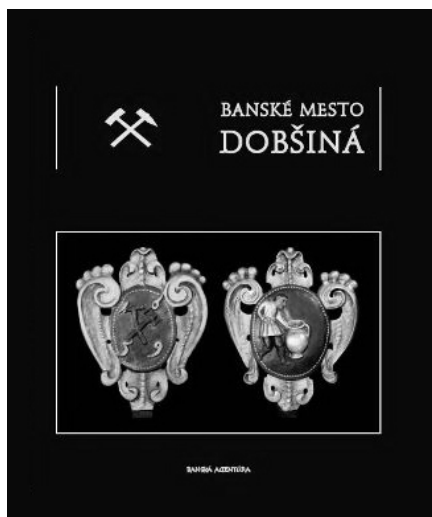

Banské mesto Dobšiná

Bergstadt Dobschau. Bányaváros Dobsina.
Szerk. Ondrej Rozložník – Emmerich Hunsdorfer †.
Košice, 2008. Banská Agentúra, 159 old.

HADOBÁS SÁNDOR

2008 februárjában, a rozsnyói városnap alkalmából rendezett konferenciára gyülekezve *dr. Ondrej Rozložník* vastag kézirat-köteget mutatott e sorok írójának. – A *Dobsináról* összeállított könyv anyaga, de sajnos még nincs kiadója – magyarázta. Néhány hónappal később egy másik összefüggésben, ugyancsak *Rozsnyón* ismét találkoztunk, s örömmel újságolta: – *Bányásznapra* megjelenik a dobsinai könyv, ott a

kiadója! – s a közelben álló *Tibor Turčánra* mutatott. Az ő neve nem ismeretlen a szakmai körökben: cége, a kassai *Banská Agentúra* számos reprezentatív kiállítású bányászattörténeti kötetet jelentetett meg az elmúlt években. S valóban: 2008. decemberének elején, a bányászok védőszentjének, *Szent Borbálának* a névnapján kézbe vehettük az album alakú (25,5 x 30,5 cm-es), keménytáblás, reprezentatív kiállítású könyvet.

Mielőtt szólnánk róla, megjegyezzük, hogy *Dobsinának* a 16. század végétől kezdve gazdag irodalma van *Piltzius Gáspártól Bartholomaeides Lászlón, Mikulík Józsefen, Pelech E. Jánoson, Krenner Józsefen, Klein Sámuelen, Szojka Gyulán, Hanvai J. Edén, Mráz Gusztávon, Lux Gyulán és Anton Droppán át Juraj Vališkáig*. Jelentős nyomtatott dokumentuma a település történetének az 1927-ben *Putnokon* megjelent *Emlékkönyv*. Az önálló kiadványok mellett a földtani, bányászati, barlangtani, történeti, néprajzi, nyelvészeti és egyéb témájú cikkek, tanulmányok szerzőinek a sokaságát felsorolni sem tudjuk. Ezek sorát gazdagítja az új munka, ami már időszerű volt, mert amíg más régi bányavárosokról az elmúlt években, évtizedekben egymás után jelentek meg a monográfiák, forrásközlések és dokumentumok, addig *Dobsina* valahogy kimaradt ebből a sorból. (Nem számítjuk ide *Ján Slosár* 1978-as *Z dejín robotnického hnutia v Dobšinej* című munkásmozgalmi összefoglalását, amely erősen „vonalas”, ezért kevés figyelmet érdemel.) Nem csoda, hiszen óriási feladat a település eseményekben és értékekben bővelkedő múltjának feltárása és megírása. Jellemző, hogy ez alkalommal is egy 11 tagú szerzői kollektíva összefogására volt szükség a könyv megszületéséhez.

A vállalkozás kezdeményezője és motorja *dr. Ondrej Rozložník* geológus-mérnök volt, ő fogta össze és irányította a többiek (*Marián Bachňák, Ján Gašpar*, az időközben sajnos elhunyt *Emmerich Hunsdorfer, Ján Kilík, Rudolf Magula, Ivan Mesarčík, Michal Neubauer, Mikuláš Rozložník, Eva Šmelková és Jozef Vozár*) munkáját, *E. Hunsdorfer* közreműködésével végezte a szerkesztési teendőket, emellett az egyes fejezetek megírásában is oroszánrészt vállalt. A felsorolt kiváló szakemberek egyébként ilyen-olyan módon szinte valamennyien kötődnek *Dobsinához*, ezért szívügyüknek tekintették a monográfiát. A külső megformálás, a kép- és technikai szerkesztés a kiadó, *Tibor Turčán* hozzáértését dicséri. Nem véletlen, hogy a *Banská Agentúra* kiadványait a legszebb szlovákiai könyvek között tartják számon. Az igényes kivitelezés a *Kelet-szlovákiai Nyomda (Kassa)* szakembereinek érdeme.

A szlovák főszöveget háromnyelvű (szlovák, német, magyar) elő- és utószó foglalja keretbe, melyek részletesen tájékoztatják a külföldi érdeklődőket is a mű keletkezésének okairól és körülményeiről, valamint annak tartamáról.

A fő fejezetek a következők:

1. Földrajzi, vízrajzi, geomorfológiai és klimatológiai viszonyok Dobsina környékén.

2. A város története, lakossága, kiépülése. – Ez a legterjedelmesebb része a könyvnek, amely külön alfejezetekben szól a település létrejöttéről, nevének eredetéről, bemutatja földrajzi neveit, számba veszi múltjának legfontosabb eseményeit 1964-ig, felsorolja a város bírót és polgármestereit. Röviden ismerteti a helyi tűzoltóság, majd a világhírű jégbarlang feltárásának, a vasút és a vízi erőmű megépítésének a történetét. Részletesen foglalkozik a lakossággal, ezen belül a különös „buléner” német nyelvjárással, a viselettel, az építkezéssel, a szokásokkal és sok minden mással. Vázolja a település építészeti fejlődését, szól a kulturális emlékekről, az iskolázásról, a sportéletről, a turizmusról, a dobsinai szükségpénzekről, a kiemelkedő helyi személyiségekről és végül a bányászati emlékekről.

3. Földtani felépítés, hidrogeológia és földtani kutatás.

4. Dobsina környékének érctelepei.

5. Az ásványi nyersanyag-telepek termelése *Dobsina* környékén. (A kissé komplikált cím a helyi bányászat történetét rejti.)

6. Az ércek feldolgozása (vagyis a kohászat és a fémfeldolgozás története).

7. Nem-érces ásványok (azbeszt-szerpentin, építő- és díszítőkövek).

A kötet a felhasznált irodalom több mint 300 tételből álló jegyzékével zárul. Ebből azonban hiányolunk néhány alapvető magyar nyelvű munkát (például *Lux Gyula* több tanulmányát és *Nyelvi adatok a dél-szepesi és dobsinai német nép településtörténetéhez* című könyvét, valamint a város szülőtte, *Szojka Gyula* debreceni tanár *A természet a néphitben, tekintettel a dobsinai babonákra és népmondákra* című értekezését). Ezek ismerete elengedhetetlen a település történetének megírásához. De érdekes

módon nem találjuk a listában *J. Slosár* fentebb említett könyvét sem, amelynek értéke ugyan vitatható, de mint a településsel foglalkozó monografikus mű, legalább a bibliográfiában említést érdemelt volna.

A belső címlapon sajnos helytelen szórendben szerepel a könyv magyar címe (*Bányaváros Dobsina*), ami meglehetősen durva hiba. Néhány tartalmi észrevételt is tehetnénk, ezek azonban nem érintik a lényegét, így felemlítésüktől most eltekintünk.

A kiadványt rendkívül gazdag és kiváló minőségű képanyag teszi érdekesebbé, vonzóbbá. A megsárgult, elhalványult régi fotók is új életre kelnek a könyv lapjain. Külön kategóriát képviselnek a 19-20. század fordulóján készült képeslapok, amelyek a település korabeli állapotának, életének, természeti és épített értékeinek semmi mással nem pótolható hírmondói. A portrék, csoport-, táj- és városképek, valamint a térképek, dokumentumok összegyűjtésével és közreadásával sikerült legalább részben megmenteni és az utókor számára átadni azt a páratlan miliőt, ami *Dobsinát* – és a többi régi magyar bányavárost is – jellemezte. A korrekt, tartalmas szöveg mellett ez a legfőbb értéke a munkának, amely méltán illeszkedik *Tibor Turčán*, illetve a *Banská Agentúra* kiemelkedő értékű publikációinak sorába.

Már a kiadás előkészületei közben sejteni lehetett, hogy nagy sikere lesz a hiánypótló könyvnek. A példányszámnak azonban gátat szabtak az anyagi lehetőségek, így mindössze 1000 darabot nyomtathattak belőle. Ez a mennyiség azonban a megjelenés óta eltelt alig négy hónap alatt szinte teljesen elfogyott. Csak remélni lehet, hogy a második – esetleg javított és bővített – kiadás nem sokáig várat magára.

Dobsina címere egy 17. század végi bánya- és kohórendtartásból.

T a r t a l o m

Tanulmányok

Újabbban előkerült középkori bányászszerszámok Rudabányáról. (<i>Szemán Attila</i>).....	3
Tudósítások a Magyar Királyság ásványkincseiről és bányászatáról a 17. század közepétől 1830-ig megjelent európai periodikákban. (<i>Dr. Izsó István</i>)	29
Kitaibel Pál Baranya megyei utazásainak ásványtani és bányászati vonatkozásai. (<i>Mendly Lajos</i>).....	55
A rudabányai vasércbányászok táplálkozási szokásai. (<i>Márkus Zsuzsanna</i>)	69
Mélybánya lehetősége és építése Hosszúhetényben. (<i>Dr. Biró József</i>)	82

Közlemények

Viszályok a beretkei (bretkai) vasgyár körül. (<i>Dr. Peter Cengel – Pavol Horváth</i>)	97
A Bányászati Építő Vállalat a bányászat szolgálatában. (<i>Rudnyánszky Pál</i>).....	106

Archívum

Csaplovics János értekezése Aranyidka bányászatáról. (Közli: <i>Hadobás Sándor</i>)	114
---	-----

Köszöntő

Hernyák Gábor 80 éves. (<i>Horváth István</i>)	127
--	-----

Szakirodalom

Banské mesto Dobšiná. (<i>Hadobás Sándor</i>).....	130
--	-----

